

Zadruge i kooperative sem što predstavljaju alate koji nam mogu biti od velike pomoći u nastojanju da transformišemo društvo na bazi socio-ekološkog održivog modela, igraju i značajnu ulogu u trenutnom sistemu. Zahvaljujući zadrugama i kooperativnom delovanju veliki broj ljudi uspeva da barem delimično zadovolji određene potrebe, koje usled marginalizovanosti ne može da zadovolji na tržištu.

Energetske zadruge

Kapitalistički sistem u svom korenu zasnovan je na eksploataciji prirode i korišćenju velikih količina fosilnih goriva. Uprkos tome što je u početku bilo čak i ekonomski isplativije koristiti obnovljive izvore energije, vlasnici kapitala odlučili su se za centralizovanost koju donose fosilna goriva. Upravo centralizacija i kontrola nad resursima igrali su veliku ulogu kada je doneta odluka da se masovno koristi prvo uglj, a zatim i nafta. Korišćenje fosilnih goriva omogućilo je izmeštanje proizvodnje u gradove gde je postojao višak radne snage u potrazi za poslom, time su značajno smanjene nadnice uz pogoršanje stanja životne sredine usled spaljivanja uglja.

Sem svog ogromnog energetskeg potencijala, obnovljivi izvori energije otvaraju prostor za decentralizaciju proizvodnje, energetske nezavisnost i ravnopravnu raspodelu vlasništva nad energijom. Obnovljivi izvori energije idealni su za zadruge. Decentralizacijom proizvodnje moguće je otvoriti prostor da više ljudi zajednički odlučuje. Početni kapital potreban za otvaranje jedne energetske zadruga bazirane na energiji sunca ili vetra značajno je manji u odnosu na kapital potreban za izgradnju termoelektrane. Obnovljivi izvori energije mnogo manje zagađuju životnu sredinu u odnosu na energetiku baziranu na spaljivanju fosilnih goriva. Zagađenje se dodatno smanjuje kada su obnovljivi izvori energije pod kontrolom lokalne zadruga koja vodi računa o dobrobiti lokalne zajednice.

U Srbiji još uvek nije moguće pronaći energetske zadruge, ali zato im se broj u regionu polako povećava. Hrvatska je primer države u kojoj funkcioniše par energetskeg zadruga. Poslednji uspešan primer dolazi nam iz Križevca gde je nakon kampanje Zelene energetske zadruga za samo desetak dana prikupljeno dovoljno finansija da projekat izgradnje solarnih panela može otpočeti. Interes građana za ulaganjem na ovom projektu dvostruko je premašio potreban iznos, unatrag činjenici da postoji limit koliko svaka pojedinačna osoba može uložiti. Ovo nije usamljeni primer i širom Evrope sve više Zelene energije dolazi iz energetskeg zadruga baziranih na obnovljivim izvorima energije.

Da bi nešto ovako zaživelo u Srbiji potreban je samo mali zamajac u vidu podrške a pre sveg potrebno je smanjiti birokratiju potrebnu za registraciju i funkcionisanje energetskeg zadruga.

Zemljoradničke zadruge

Zemljoradničke ili poljoprivredne zadruge i kooperative su svakako najpoznatiji i oblik zadrugarstva sa najdužom tradicijom kod nas. Nakon godina zanemarivanja i uništavanja, u poslednjih par godina sa najviših nivoa vlasti ponovo je moguće čuti lepe reči o zdrugama. Čak su i određena relativno mala sredstva za pomoć zdrugama. Sav taj novac namenjen je razvoju zemljoradničkih zadruga.

Uprkos prodaji i privatizaciji obradivih površina koja se dešava već godinama u Srbiji i dalje dominiraju sitni posedi. Upravo vlasnici malih poseda najzainteresovaniji su za ulazak u zemljoradničke zadruge, kako bi barem malo zaštitili svoje interese. Pogodnost za razvoj zadrugarstva predstavlja i infrastruktura nasleđena iz perioda kada su zadruge igrale važnu ulogu u poljoprivrednoj proizvodnji, kao i znanje iz tog perioda. Samo udruživanjem u zadruge mali proizvođači mogu da uvećaju proizvodnju i da dođu u zajedničko vlasništvo nekih skupih uređaja, prostorija i mehanizacije. Zadružnim hladnjačama za čuvanje voća i povrća, bi se barem malo ublažile fluktuacije tržišta i zavisnost od otkupne cene proizvoda. Zadruga "Zelena zvezda" iz sela Vinarce, blizu Leskovca primer je jedne uspešne zemljoradničke zadruga. Ova zadruga osnovana od strane deset zadrugara koji su 2010. godine odlučili da udruže znanje i kapital a da podele rizik. Svake godine zadruga je povećavala proizvodnju i broj kooperanata sa kojima saraduje. I zadrugarima i kooperantima ovo je olakšalo plasman povrtarskih proizvoda jer više ne moraju da zavise od nakupaca, niti da sede po celi dan na tezgi, već celokupnu proizvodnju zajednički plasiraju. Ovakav plasman proizvoda omogućava lakše planiranje i sigurniji prihod. Zadruga je u polednjih par godina nabavila i opremu kako bi poboljšala i olakšala plasman svojih proizvoda. Najvažnije, da je ovakav vid organizovanja inspirisao i druge male proizvođače u okolnim selima da se i oni zadružno organizuju.

Kooperativno stanovanje

Transformacija stanovanja iz prava u robu i prebacivanje na slobodno tržište, dovela nas je u situaciju da većina stanovništva ne može da priušti kupovinu stana. Kriza stanovanja javlja se uprkos tome što postoji dovoljan broj stambenih jedinica ali dolazi do njihove akumulacije u rukama pojedinaca, dok dobar deo stanovništva živi u stambenom siromaštvu.

Kooperativno stanovanje nudi drugačiju viziju stanovanja od postojeće. Jedan od ciljeva ovakvih kooperativa bila bi sklanjanje stanova van tržišta nekretnina. Praktično ovo znači da bi cene stanova ostale zamrznute, što bi sprečilo špekulativne poslove na tržištu stanovanja, koji i formiraju mehurove koji nakon pucanja uzrokuju krize i još veće stambene probleme. Stambene kooperative omogućuju plaćanje dela kirije i preko rada uloženog u održavanje i poboljšanje stambene infrastrukture, ovakav vid funkcionisanja omogućio bi i deprivilegovanim grupama da dođu do dostojanstvenog krova nda glavom.

Pored gore navedenih vidova koperativa na globalnom nivou funkcionišu najrazličitije zadruge i kooperative. Od kulturnih zaduga i digitalnih kooperativa do radničkih zadruga i etičkih banaka koje funkcionišu po zadružnom principu. Sve one čine ovaj sistem malo humanijim i održivijim ali i pokazuju potencijal za radikalnu transformaciju, ka društvu koje zadovoljava potrebe celokupnog stanovništva a pri tome ostaje u skladu sa prirodom.

Izvor: glasnikokvir